

Araştırma

YALNIZLIK VE SOSYAL MEMNUNİYETSİZLİK ÖLÇEĞİ'NİN 60-72 AYLIK TÜRK ÇOCUKLARINA UYARLANMASI

Adaptation of the Loneliness and Social Dissatisfaction Scale to 60-72 Month Old Turkish Children

Zeliha YAZICI*
Veli DUYAN**
Selahattin GELBAL***

*Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü,
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı
**Prof. Dr., Ankara Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Sosyal Hizmet Bölümü
***Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

ÖZET

Sosyal gelişim okul öncesi yıllarda büyük önem taşımakta ve bu yıllarda çocuklar daha sonraki yaşantılarına temel oluşturacak pek çok sosyal beceri kazanmaktadır. Çocu-

ğun sosyalleşmesinde akranların rolü büyüktür. Okul öncesi dönemdeki çocukların akran ilişkilerinde yaşadığı sorunlar genellikle ebeveyn veya öğretmenler tarafından değerlendirilmekte ya da gözlem tekniği kullanılmaktadır. Alanda, çocuğun akran ilişkilerine dayalı olarak yaşadığı yalnızlığı ve sosyal ilişkilerindeki memnunluk düzeyini kendi değerlendirmelerine dayalı olarak ölçen bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada Cassidy ve Asher (1992) tarafından geliştirilen Loneliness and Social Dissatisfaction Questionnaire (Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği)'nin 60-72 aylar arasındaki Türk çocuklarına uyarlanması amaçlanmıştır. Bu amaçla ölçek 60-72 aylar arasındaki 297 (kız: 139, erkek: 158) çocuğa uygulanmıştır. Veriler üzerinden temel bileşenler analizi yöntemi ile faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçme aracının 15 maddeden oluşan, tek boyutlu bir yapı sergilediği anlaşılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.759, test-tekrar test yöntemi ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı 0.849 olarak hesaplanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi çocuk, yalnızlık, sosyal memnuniyetsizlik, ölçek uyarlama

ABSTRACT

Social development is an important issue in pre-school period and in these years children gain lots of social skills which provide a basis for future experiences. The peers have a vital role in child's socialization. The problems that the children who are in pre-school period have in peer relations are generally evaluated by parents or teachers or observation technique is used. In the field, there isn't any evaluation tool which evaluates the child's loneliness and pleasure level in social relations according to its own assessment. Because of this in this study adaptation of Loneliness and Social Dissatisfaction Scale which was developed by Cassidy and Asher

(1992) to 60-72 months old Turkish children is aimed. With this aim the scale was applied to 297 children (girl:139, boy:158) who are between 60-72 months. On the basis of that data factor analysis was done by using components analysis method. According to factor analysis result it was found that evaluation tool is unidimensional and formed by 15 items. The inner coefficient of consistence of the scale is 0.759, the reliability of co-efficient is 0.849 that was calculated by test-retest method.

Key Words: Preschool child, loneliness, social dissatisfaction, scale adaptation

GİRİŞ

Erken çocukluk yılları bireyin kendisine, başkalarına ve tüm dünyaya karşı olumlu ya da olumsuz duygularının olduğu en önemli dönemdir. Bu dönemdeki duygusal özellikler sosyal ilişkiler üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Trawick-Smith, 2013:296). Duygusal açıdan sağlıklı çocukların hem akranlarıyla, hem de yetişkinlerle olumlu ilişkiler kurduğu birçok araştırma ile kanıtlanmıştır (Fabes ve diğ., 200: 908; McElwain diğ., 2007). Erken çocukluk yıllarında akranla kurulan ilişkiler ve sosyal beceriler sonraki yaşamda genel mutluluk ve ruh sağlığının en önemli göstergeleridir (Ladd, 2006:822). Bu yıllarda bazı çocuklar arkadaş edinme, oyun arkadaşları tarafından kabul edilme ve saygı görmede oldukça başarılı iken, bazıları akranlarıyla etkileşime girmede problem yaşayabilmektedir

Yalnızlık; “üzücü ya da acı verici bir tecrit hissi, birliktelik, temas ya da yakınlıktan yoksunluk ya da bunlara özlem duymayla ilişkili olarak yalnız olma, başkalarıyla bağı kopmuş ya da

mesafeli olma durumu” olarak tanımlanmaktadır (Parkhurst ve Hopmeyer, 1999:58). Benzer şekilde, pek çok araştırmacı sosyal ilişkilerin nitel ve nicel yönlerinde fark edilen bozukluklar ve beraberinde gelen duygusal rahatsızlıkların ortaya çıkardığı sıkıntılarını her yaş dönemindeki bireyleri etkileyen sosyal ve duygusal bir problem olabileceği noktasına vurgu yaparak, özellikle erken çocukluk yıllarında yalnızlık düzeyinin incelenmesi gerektiğini savunmaktadırlar (Asher ve diğ., 1984: 1461; Asher ve Wheeler, 1985:1456; Cassidy ve Asher, 1992:355; Page ve diğ., 1994:109; Margalit ve Efrati, 1996:70; Margalit, 1998:175; Pavri ve Monda-Amaya, 2000:26; Asher ve Paquette, 2003:76; Han ve Choi, 2006:540; Jobe ve White, 2007:1480; Bakkaloğlu, 2010:335; Margalit, 2010:37). Erken çocukluk döneminde akran ilişkileri üzerine yapılan çalışmalarda özellikle akranları tarafından dışlanan çocukların yalnızlık duygusuna kapıldığı vurgulanmaktadır (Asher ve diğ., 1984: 1462; Asher ve Wheeler, 1985:1455; Cassidy ve Asher, 1992:356; Parkhurst ve Asher, 1992:240; Yu ve diğ., 2005:325). Sanderson ve Seagal (1995:562) de akranları tarafından dışlanan çocukların ihmal edilmiş çocuklardan daha yalnız olduklarını vurgulamaktadır.

Bireylerin gruplara katılma, yakın ilişkiler kurma gibi temel ihtiyaçları vardır. Erken çocukluk döneminden itibaren sosyal ihtiyaçların karşılanmaması durumunda ne gibi sonuçların oluşabileceğinin incelenmesi gerekmektedir. Son otuz yıldır çocukların akran ilişkilerindeki zorlukları gelişimsel ve çocuk klinik psikolojisi çalışmalarının odak noktalarından biri haline gelerek çocukların sosyal hayatlarının içsel, öznel

ve duygusal yönlerine önem verilmeye başlanmıştır (Rubin ve diğ., 1998:620).

Çocuklarda sosyal yalnızlık ve memnuniyetsizlik düzeyinin değerlendirilmesine yönelik ölçüm araçları incelendiğinde; 1980'lerin ortasında çocuklarda yalnızlıkla ilgili çeşitli ölçeklerin geliştirildiği ve kullanıldığı görülmektedir (Asher ve diğ., 1984:1458; Marcoen ve Brumagne, 1985:335). Çocukların yalnızlık düzeyi ve akran ilişkileri çalışmalarında en çok kullanılan ölçme aracı Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği (Loneliness and Social Dissatisfaction Scale)'dir. Ölçeğin orijinali ilk olarak 3. sınıftan 6. sınıfa kadar olan çocuklarda kullanılmıştır (Asher ve diğ., 1984:1458). Daha sonrasında ise ölçeğin Cassidy ve Asher, (1992:352) tarafından 5-7 yaş çocuklar için (okul öncesi ve birinci sınıf), Parkhurst ve Asher (1992:238) tarafından ortaokul çocukları için Williams ve Asher (1992:373) tarafından 8-11 yaşlarındaki hafif zihinsel engeli olan çocuklar için, Vellymalay (2010:170) tarafından da 6 yaş çocukları için uyarlanmış olduğu görülmektedir.

Okul öncesi dönemindeki çocuklarda yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliğin değerlendirilmesinin pek çok amaca hizmet edebileceği düşünülmektedir. Çocukluğun ilk yıllarında görülen yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik, okul öncesi ve temel eğitimdeki sosyal ve akademik başarıda ciddi problemlere sebep olabilirken, aynı zamanda ileriki yaşamdaki sosyal ve duygusal uyum düzeyleriyle ilgili ciddi bir ölçüt de olabilmektedir (Asher ve diğ., 1984:1457). Rastlantısal olarak yalnızlıkla ilgili zaman içinde tekrarlayan değerlendirmeler yalnızlık duygusunun 10 haftalık bir süreçte ($r=.66$) ve hatta bir yılda ($r=.56$)

oldukça istikrarlı bir biçimde devam ettiğini göstermektedir. Belirtilen ilişki katsayısının büyüklüğü, yalnızlık çeken çocukların ileride de yalnızlık çekmelerinin muhtemel olduğunu öngörmekte ve yalnızlıkla ilgili bir tutarsızlığın varlığının, yalnızlığın kronik olmasının yanı sıra, durumsal olabileceği varsayımını da güçlendirmektedir (Renshaw ve Brown, 1993:1277; Asher ve Gazelle, 1999:19).

Çocukların sosyal ve duygusal yaşamlarıyla ilgili birçok araştırma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Ancak okul öncesi dönemdeki çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyleri konusunda alanda yapılmış fazla çalışmaya rastlanılmamaktadır. Bu nedenle bu tür çalışmaların değerlendirilmesi amacıyla kullanılacak olan yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik ölçeğinin alana kazandırılması Türk çocuklarının da ileriki yaşamını etkileyecek olan yalnızlık ve memnuniyetsizliğin erken çocukluk döneminden itibaren belirlenmesine yardımcı olabilir. Çocukların akranlarıyla ilişkilerinde memnuniyetsiz olup olmadıklarının saptanması ve duygularının değerlendirilmesi müdahale programlarına katılması gereken çocukların belirlenmesine yardımcı olabilir. Çocukların sosyal ilişkilerinin değerlendirilmesi, gözlem ya da yetişkin değerlendirmelerine dayalı olarak yapılmakta olduğundan özellikle çocuğun kendisini değerlendirmesine dayalı çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Çocuklardaki yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyleri hakkında değerlendirmeler yapılırken çocuğun sosyal ortamındaki anne-baba ya da öğretmen gibi gözlemcilerden elde edilen verilerin yanında çocuğun kendisini değerlendirmesine yönelik

verilerinde göz önünde bulundurulması çalışmaların daha kapsamlı olmasına olanak tanıyacaktır. Ayrıca, çocuğun kendi bakış açısıyla ilgili veriler, sosyal beceri eğitiminin çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik duygularını azaltıp azaltmadığının değerlendirilmesinde ve müdahale çabalarının çocukların eğitim öncesindeki duygularında işlev olarak fark oluşturacak biçimde başarılı olup olmadığının belirlenmesinde kullanışlı olabilir.

Sıralanan nedenlerden dolayı erken çocukluk eğitiminde tüm diğer gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal gelişim boyutunda da çocukların sosyal yalnızlık ve memnuniyetsizlik düzeyinin değerlendirilmesine yönelik geçerlik ve güvenilirlik özelliği taşıyan ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Cassidy ve Asher (1992) tarafından geliştirilen Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği (Loneliness and Social Dissatisfaction Questionnaire) 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyini değerlendirmeye olanak sağlayacaktır. Türkiye'de 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyini güvenilir ve geçerli bir biçimde ortaya koyacak, çocuğun kendi kendini değerlendirmesine olanak tanıyan bir ölçme aracına gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının bu gereksinimi büyük ölçüde karşılayacağı düşünülmektedir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı Cassidy ve Asher (1992) tarafından geliştirilmiş olan Loneliness and Social Dissatisfaction Scale (Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği)'ni 60-72 aylar arasındaki Türk çocuklarına uyarlamaktır.

Çalışma Grubu

Antalya İli Merkez İlçelerine bağlı ilköğretim okullarına bağlı beş anasını ve beş bağımsız anaokulundan 60-72 aylar arasında toplam 297 çocuk araştırmaya dâhil edilmiştir. Öncelikle ilköğretim okulu ve bağımsız anaokullarının yönetiminden izin alınmıştır. Daha sonra her okulun veli toplantısında ebeveynlerle görüşülmüş (çoğunlukla anneleri) ve ebeveynlerden sözlü izin alınmıştır. Çocuklarla yapılan uygulama öncesinde her çocuğa kısa uygulama ile ilgili bir bilgi verilmiştir. Çocuklarla yapılan görüşmeler birinci araştırmacı ve üç yüksek lisans öğrencisi tarafından gerçekleştirilmiş olup, her bir görüşme 15-20 dakika sürmüştür. Ebeveynlerin tamamı izin vermiş olmakla birlikte araştırmaya katılmayı istemeyen ya da görüşme sürecinde sıkılma, dikkat dağınıklığı ve cevap verememe gibi nedenlerle 36 çocuk araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Sonuçta ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışması tamamı 60-72 aylar arasındaki 297 çocukta elde edilen veriler temel alınarak gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1'de Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin uyarlama çalışmasına katılan 60-72 aylar arasındaki çocukların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1'den de anlaşılacağı üzere uyarlama çalışması 60-72 aylar arasındaki çocuklar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu çocukların %46,8'i (n=139) kadın ve %53,2'i (n=158) erkektir. Çocukların beşte dördü çekirdek (%81,8), yedide biri geniş (%13,1) ve çok az bir bölümü (%5,1) de tek ebeveynli ailelerde yaşamakta olup; genelde tek çocuktur (%38,7) ya da bir kardeşi (%37,6) vardır.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Sosyo-Demografik Özellikleri

Sosyo-Demografik Özellikler	S	%
Cinsiyet		
Kadın	139	46,8
Erkek	158	53,2
Aile Yapısı		
Çekirdek	243	81,8
Geniş	39	13,1
Tek ebeveynli	15	5,1
Toplam	297	100,0
Kardeş Sayısı*		
Tek çocuk	115	38,7
Bir kardeş	112	37,6
İki – dört kardeş	70	23,7
Toplam	297	100,0
Annenin Yaşı**		
24-30	76	25,6
31-35	146	49,1
36-40	67	22,7
41-48	8	2,6
Toplam	297	100,0
Babanın Yaşı***		
27-30	17	5,7
31-35	115	38,7
36-40	118	39,7
41-48	47	15,9
Toplam	297	100,0
Annenin Öğrenim Durumu		
Okur-yazar değil	3	1,0
İlkokul	70	23,6
Ortaokul	126	42,4
Lise	61	20,5
Önlisans	12	4,0
Lisans	25	8,5
Toplam	297	100,0
Babanın Öğrenim Durumu		
Okur-yazar değil	4	1,3
İlkokul	55	18,5
Ortaokul	127	42,8
Lise	66	22,2
Önlisans	17	5,7
Lisans	28	9,5
Toplam	297	100,0

* Ort=0,92; SS=0,93; En alt-En üst=0-4

** Ort=33,54; SS=3,96; En alt-En üst=24-48

*** Ort=36,57; SS=4,22; En alt-En üst=27-48

Uyarılama çalışması yapılan çocukların annelerin %25,6'nın yaşı 30 ve altında, %49,1'i 31-35 yaş arasında, %22,7'side 36- 40 yaş aralığındadır. Babaların % 38,7'si 31-35 yaş arasında, %39,7'si 36-40 yaş aralığındadır. Anne-babalar ağırlıklı olarak ortaokul mezunudur (anneler %42,4, babalar %42,8).

Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği:

Cassidy ve Asher, (1992) tarafından geliştirilmiş olan Loneliness and Social Dissatisfaction Scale (Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği) okul öncesi çocukların yalnızlık ve memnuniyetsizlik düzeyini ölçmek için kullanılmaktadır.

Puanlama

Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nde toplam 23 madde bulunmaktadır. Maddelerde belirtilen ifadeye, çocuklardan "Evet", "Bazen" ve "Hayır" seçeneklerinden birini seçmesi istenmektedir. Ölçekte yer alan 1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 21 ve 23. maddeler çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyini değerlendirmede kullanılmaktadır. Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nde yer alan 2, 5, 7, 11, 13, 15, 19 ve 22. maddeler çocukların hobilerini ve ilgilerini belirlemeye yardımcı olan "dolgu=filler" sorusu olup yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyini belirlemede değerlendirmeye alınmamaktadır.

Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'ndeki 1, 3, 4, 8, 10, 14, 16, 18, 21 ve 23. maddeler "Evet=1", "Bazen=2" ve "Hayır=3"; 6, 9, 12, 17 ve 20. maddeler tersine "Evet=3", "Bazen=2"

ve "Hayır=1" olarak puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 15 ile 45 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyinin yüksek; düşük puanların ise yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyinin düşük olduğu anlamına gelmektedir.

Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları

Bu bölümde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına ilişkin bilgiler verilmiştir. Ölçeğin Türkçe formu araştırmacıların gözetiminde üç yüksek lisans öğrencisi tarafından ilköğretim okullarına bağlı anasınıfları ve bağımsız anaokullarının gözlem odasında gerçekleştirilen yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Çocuklarla yapılan görüşmeler 15-20 dakika sürmüştür. Sonuçta ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışması tamamı 60-72 aylar arasındaki 297 çocuktan elde edilen veriler temel alınarak gerçekleştirilmiştir.

Geçerlik

Dil Geçerliliği: Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin uyarılama çalışmaları kapsamında ilk olarak ölçeğin İngilizce formu Akdeniz, Ankara, Hacettepe ve Yıldırım Beyazıt üniversitelerinde dil çalışmaları ve okul öncesi eğitimi alanında akademisyen olan dört kişinin yanı sıra, yabancı dil bilgisi çok iyi düzeyde olan bir yüksek lisans öğrencisi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra bu çeviriler bir araya getirilerek hepsinin ortak yönleri aranmış ve farklılık gösteren ifadeler, çeviri yapan kişiler ile görüşülerek ortak bir cümle haline getirilmiştir. Uzman görüşüne dayanarak oluşturulan Türkçe formu, öncekinden farklı, her iki dile de hâkim İngilizce öğretmenliği ve dil bilim

çalışan iki kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Ölçeğin orijinal hali ile tekrar İngilizceye çevrilmiş hali Akdeniz ve Hacettepe üniversitelerinden birer akademisyene inceletirilerek, ikisi arasında farklılığın olmadığı yönünde ortak görüşe varılmıştır. Uzman görüşü referans alınarak elde edilen ölçeğin Türkçe formu ile İngilizce formunun aynı anlamı ifade edip etmediğini uygulamada görebilmek açısından iyi derecede İngilizce bilgisine sahip 22 öğrenciye uygulanmış ve her iki ölçekten alınan puanlar arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı 0.816 ($p=0.000$) olarak bulunmuştur. Elde edilen korelasyon katsayısına ve uzman görüşlerine bakılarak ölçeğin çeviri açısından paralelliğin sağlandığı kabul edilmiştir.

Yapı Geçerliliği: Faktör analizi yapılmadan önce verilere Bartlett testi uygulanmıştır. Bartlett testine göre k-kare değerinin manidar ($k\text{-kare}=939,293$; $p=0.001$) olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değerinin yüksek olduğu (0.726) görülmüştür. KMO değerinin yüksek çıkması ve Bartlett testinin manidar olması örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmak uygun olduğu söylenebilir. Bu verilere dayalı olarak yapı geçerliğini

belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (döndürülmüş) yapılmıştır. Faktör analizi ile ölçeğin, ölçmek istediği yapıyı ölçüp ölçmediği belirlenmeye çalışılmıştır. Faktör analizine alınan değişkenlerin (maddelerin) kaç faktörde toplandığını belirlemek amacıyla öncelikle öz değerlere (Eigenvalue) ve açıklanan yüzdelere bakılmıştır.

Tablo 2 incelendiğinde; öz değerleri 1.00'in üzerinde beş bileşenin olduğu ve ölçeğin beş faktörlü bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tablodan da anlaşılacağı üzere birinci bileşene ait öz değer ikinci bileşene ait öz değerden en az iki kat fazla olması ve ikincisi ile sonrakiler arasında çok fazla bir farkın olmaması ölçeğin tek boyutlu olduğunu göstermektedir (Lord, 1980). Tablodan da anlaşılacağı üzere birinci bileşene ait öz değer 3,643 iken, ikinci bileşene ait öz değer 1,644 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu sonuçlar Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin tek boyutlu olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin toplam varyansının açıklanma yüzdesinin yüksekliği Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin ölçmek istediği yapıyı ölçebildiğini göstermektedir. Bu nedenle ölçeğin geçerli olduğu kabul edilmiştir.

Tablo 2. Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği Maddelerinin Özdeğerleri ve Açıklanan Yüzdeleri

Bileşenler	Özdeğer	Açıklanan Var. %	Toplam %
1	3,643	24,285	24,285
2	1,644	10,963	35,248
3	1,326	8,840	44,088
4	1,118	7,454	51,542
5	1,064	7,090	58,633

Doğrulayıcı faktör analizi ile model-veri uyumuna ilişkin hesaplanan istatistiklerden en sık kullanılanları Ki-kare (χ^2), χ^2/sd , RMSEA, RMR, GFI ve AGFI'dir. Hesaplanan χ^2/df oranının 5'ten küçük olması, GFI ve AGFI değerlerinin 0.90 dan yüksek olması, RMR and RMSEA değerlerinin ise 0.05 dan düşük çıkması, model-veri uyumunu göstermektedir (Jöreskog ve Sorbom, 1993; Marsh ve Hocevar, 1988). Bununla birlikte, GFI'nin 0.85'ten, AGFI'nin 0.80'den büyük çıkması, RMR ve RMSEA değerlerinin 0.10'dan düşük çıkması, model veri uyumu için kabul edilebilir alt sınırlar olarak kabul edilmektedir (Anderson ve Gerbing, 1984; Cole, 1987; Marsh, Balla ve McDonald, 1988).

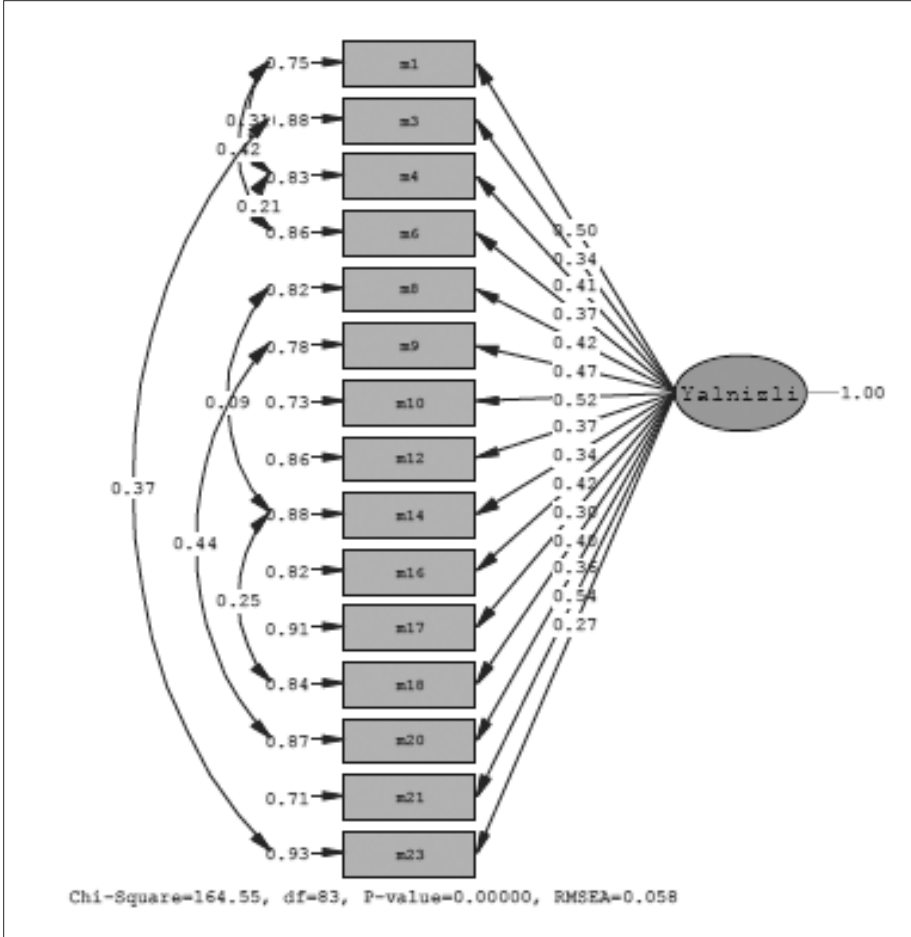
Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin geçerlik çalışması için yapılan doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen diyagram Şekil 1'de verilmiştir.

Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının uyumuna ilişkin istatistikler Tablo 3'te verilmiştir.

Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin kuramsal yapısına ilişkin kurulan model Şekil 1'de görülmektedir. Kurulan bu modelin uygunluğuna ilişkin yapılan doğrulayıcı faktör analizinden (Confirmatory Factor Analysis) elde edilen uyum indeks sonuçlarına göre, model ve veri arasındaki uyum yüksektir. Ki-kare değerinin serbestlik derecesine olan bağımlılığını düzeltmek için bu değer serbestlik derecesine bölüldüğünde, elde edilen sonuç model-veri uyumuna işaret etmektedir. Buna ek olarak yine model-veri uyumu göstergelerinden olan CFI (0.93), NFI (0.88), AGFI (0.90) değerleri model ve veri uyumunu göstermektedir. Ayrıca, örneklemeden bağımsız olarak SRMR değerinin olasılığını veren uyum indeksi IFI değeri 0.93 çıktığından, model-veri uyumunun uygun olduğu yorumu yapılabilir. Modelin standartlaştırılmış hatalarına ilişkin model uyumunu veren SRMR değerinin 0.08'den küçük (Hu ve Bentler, 1999) olması da modelle veri uyumunun güçlü bir göstergesi olarak

Tablo 3. Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin Uyum İyiliği Testlerine (Goodness-of-Fit Indices) İlişkin Değerler

Uyum İyiliği Testlerine İlişkin Değerler	Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği
Chi-Square	1401.06
DF	83
P-Value	P < .05
CFI	0.93
NFI	0.88
AGFI	0.90
IFI	0.93
SRMR	0.057
RMSEA	0.058
90% C.I RMSEA	0.045–0.070

Şekil 1. Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin Sorularına Uygulanan Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

değerlendirilebilir. Ayrıca RMSEA değerinin %90 olasılıklı güven aralığının 0.045-0.070 olması, model-veri uyumunun yüksek olduğunu göstermektedir. Model – veri uyumuna ilişkin değerlerin tamamı dikkate alındığında, kurulan modelin veriyle mükemmel yakın uyum verdiği, bu nedenle ölçeğin yapısal geçerliğe sahip olduğu söylenebilir. Ölçeği oluşturan maddelerin

yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik örtük değişkenini ölçebildiği kabul edilebilir görülmektedir.

Güvenirlilik

Ölçeğin uygulama sonuçları madde analizine alınmıştır. Maddelerin ayırt edicilik özelliği olarak bilinen madde-toplam korelasyonları Tablo 4'de verilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere

Tablo 4. Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'ndeki Maddelerin Madde-test Korelasyonları

Ölçek Maddeleri	Madde-test Korelasyonu
m17	,265
m12	,297
m23	,307
m8	,317
m14	,318
m16	,342
m18	,350
m3	,357
m10	,382
m20	,384
m21	,400
m6	,404
m4	,431
m9	,476
m1	,541

madde-toplam puan korelasyonlarının 0,265 ile 0.541 arasında değiştiği görülmüştür. Korelasyon katsayıları, test puanlarından madde puanları düşülerek hesaplandığından düzeltilmiş katsayı olarak görülmektedir. Düzeltilmiş korelasyon katsayıları, düzeltilmemiş katsayılar göre daha düşük çıkmaktadır. Bu nedenle hesaplanan en düşük 0,265 korelasyon katsayısı yeterli kabul edilmektedir. Bu katsayının yeterliliği konusunda Özçelik (2010) 0.20 ve üzerinin yeterli olabileceğini belirtmektedir. Madde-toplam puan korelasyonlarının istendik düzeyde olması, bu maddelerle oluşan ölçeğin güvenilir olduğu konusunda da önemli ipuçları vermektedir. Homojen maddelerden oluşan test de homojen, dolayısıyla güvenilir bir ölçektir denilebilir.

Güvenirlik için, ölçekten alınan puanların tutarlılık derecesi ve ölçeğin homojenliğini belirlemek amacıyla iki yöntem başvurulmuştur. Bunlardan birincisi test-tekrar test yöntemidir. Bağımsız anaokulundaki 15 ve anasınıfındaki 20 olmak üzere 35 çocuğa Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği iki hafta arayla iki kez uygulandığında, bu çocukların ölçekten aldıkları puanlar arasındaki korelasyon 0.849 ($p=000$) olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin farklı zamanlarda uygulanmasıyla elde edilen puanlar arasında tutarlılık olduğunu göstermektedir. Bu nedenle ölçek güvenilir olarak kabul edilmiştir. Ayrıca ikinci yöntem olarak ölçeği oluşturan maddelerin iç tutarlılığını veren Cronbach Alpha Katsayısı hesaplanmıştır. SPSS 16.0 ile maddelerin iç tutarlılık katsayısı 0.759 olarak belirlenmiştir.

Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'nin farklı kültürlerde yapılan güvenilirlik çalışmalarında; ilkokul çağı çocuklar için Cronbach's alpha değerinin 0.90 olduğu (Asher ve diğ., 1990:260, Parker ve Asher 1993:614; Asher ve Gazelle, 1999:22), 5-7 yaş çocukları için 0,79 olduğu (Cassidy ve Asher, 1992:357), 6 yaş çocukları (okul öncesi çocuklar) için ise 0.88 olduğu (Vellymalay, 2010:170) belirlenmiştir. Bu çalışmada ise Cronbach alpha değeri 0.759 olarak belirlenmiştir. Test-tekrar test yöntemi ve iç tutarlılık katsayısının her ikisi de yüksek bulunmuş ve bu nedenle Loneliness and Social Dissatisfaction Scale (Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği)'nin Türkçe formunun 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeylerini değerlendirmede güvenilir bir ölçme aracı olduğu kabul edilmiştir.

Sonuç

Cassidy ve Asher (1992) tarafından geliştirilmiş olan Loneliness and Social Dissatisfaction Scale (Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği)'ni 60-72 aylar arasındaki Türk çocuklarına uyarlamak amacıyla yapılan bu çalışma Antalya İli Merkez İlçelerindeki ilköğretim okullarına ve bağımsız anaokullarına devam eden toplam 297 çocuk üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği'ni oluşturan maddelerin istendik özelliklerde olması ve orijinal haliyle benzerlik göstermesi, ölçeğin güvenilirliğinin ve geçerliğinin yüksek olması, bu ölçeğin Türkiye'de çocuklarda yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyini belirmede kullanılabileceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

Anderson, J.C. and Gerbing D.W. (1984). The Effect of Sampling Error on Convergence, Improper Solutions, and Goodness of Fit Indices for Maximum Likelihood Confirmatory Factor Analysis. *Psychometrika*, 49,155-173.

Asher, S.R. and Wheeler, V.A. (1985). Children's loneliness: A comparison of rejected and neglected peer status. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53, 500-505.

Asher, S.R. and Paquette, J.A. (2003). Loneliness and Peer Relations in Childhood. *Current Directions In Psychological Science*, 12 (3) 75-78.

Asher, S.R., Hymel, S. and Renshaw, P.D. (1984). Loneliness in Children. *Child Development*, 55,1456-1464.

Asher, S. R., Parkhurst. J. T, Hymel, S. and Williams, G. A. (1990). Peer rejection and loneliness in childhood. In S. R. Asher and J. D. Coie (Eds.), *Peer rejection in childhood* (pp. 253-273). Cambridge, England: Cambridge University Press.

Bakkaloglu, H. (2010). A comparison of the loneliness levels of mainstreamed primary students according to their sociometric status. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 330-336.

Cassidy, J. and Asher, S.R. (1992). Loneliness and peer relations in young children. *Child Development*, 63, 350-365.

Cole D. A. (1987). Utility of Confirmatory Factor Analysis in Test Validation Research. *J Consult Clin Psych*. 55,1019-1031.

Fabes, R. A., Leonard, S. A. Kupanoff, K. and Martin, C. L. (2001). Parental coping with children's negative emotions: Relations with children's emotional and social responding. *Child Development*, 72, 907-920.

Hu, L. and Bentler, P.M. (1999). Cut-Off Criteria for Fit Indexes in Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New

- Alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6,1-55.
- Jobe, L.E. and White, S.W. (2007). Loneliness, social relationships, and a broader autism phenotype in college students. *Personality and Individual Differences*, 42(8), 1479-1489.
- Jöreskog K.G. and Sörbom, D. (1993). LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Ladd, G.W. (2006). Peer Rejection, Aggressive or Withdrawn Behavior, and Psychological Maladjustment from Ages 5 to 12: An Examination of Four Predictive Models. *Child Development*. 77 (4), 822-846
- Lord, F. M. (1980). Applications of Item Response Theory to Practical Testing Problems. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Marcoen, A. and Brumagne, M. (1985). Loneliness among children and young adolescents. *Developmental Psychology*. 3, 344-350.
- Margalit, M. and Efrati, M. (1996). Loneliness, coherence and companionship among children with learning disorders. *Educational Psychology*, 16(1), 69-79.
- Margalit, M. (1998). Loneliness and coherence among preschool children with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 31(2), 173-180.
- Margalit, M. (2010). Lonely Children and Adolescents: Self-Perceptions, Social Exclusion, and Hope. New York, Published by Springer Science+Business Media.
- Marsh, H.W. and Hocevar, D.A. (1988). New more powerful approach to multitrait-multimethod analyses: application of second-order confirmatory factor analysis. *Journal of Applied Psychology* . 73 (1), 107-117.
- Marsh, H.W., Balla J.R. and McDonald, R.P. (1988). Goodness-of-Fit Indices in Confirmatory Factor Analysis: The Effect of Sample Size. *Psychological Bulletin*, 102: 391-410.
- McElwain N.L., Halberstadt A.G. and Volling B.L. (2007). Mother- and father-reported reactions to children's negative emotions: Relations to young children's emotion understanding and friendship quality. *Child Development*. 78:1407-1425. (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2562604/Eriřim Tarihi>, 08.08.2013)
- Özçelik, D. A. Test Hazırlama Klavuzu, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Page, R.M., Scanlan, A. and Deringer, N. (1994). Childhood loneliness and isolation: Implications and strategies for childhood educators. *Child Study Journal*, 24(2), 107-118.
- Parker, J.C. and Asher, S.R. (1993). Friendship and friendship quality in middle school: Links with peer group acceptance and feelings of loneliness and social dissatisfaction. *Developmental Psychology*, 29, 611-621.
- Parkhurst, J.C. and Asher, S.R. (1992). Peer rejection in middle school: Subgroup differences in behaviour, loneliness, and interpersonal concerns. *Developmental Psychology*, 28, 231-241.
- Parkhurst, J.T. and Hopmeyer, A. (1999). Developmental change in the source of loneliness in childhood and adolescence: Constructing a theoretical model. In K.J. Rotenbeef and S. Hymel (Eds.) *Loneliness in childhood and adolescence* (pp.56-79) New York: Cambridge University Press.
- Pavri, S. and Monda-Amaya, L. (2000). Loneliness and students with learning disabilities in inclusive classroom: Self-perception, coping strategies, and preferred interventions. *Learning Disabilities Research & Practice*, 15(1), 22-33.
- Renshaw, P.D. and Brown, P.J. (1993). Loneliness in middle childhood: Concurrent and longitudinal predictors. *Child Development*. 64, 1271-1284.
- Rubin, K.H., Bukowski, W. and Parker, J.G.(1998). Peer interactions, relationships, and groups. In W. Damon (Eds-in-Chief) and N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of*

child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personalty deveelopment (pp.619-700). New York: Wiley.

Sanderson, J.A. and Siegal, M. (1995). Loneliness and stable friendship in rejected and nonrejected preschoolers. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16(4), 555-567.

Trawick-Smith, J. (2013). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (Çok Kültürlü Bir Bakış Açısıyla)*. (Beşinci basımdan çeviri Edit. Prof. Dr. Berrin Akman). Ankara. Nobel Yayınları.

Vellymalay, S.K.N. (2010). Loneliness and Social Dissatisfaction among Preschool Children. *Canadian Social Science*. 6(4), 167-174.

Williams, G. V. and Asher, S.R. (1992). Assessment of loneliness at school among children with mental retardation. *American Journal of Mental Retardation*. 96, 373-385.

Yu, G., Zhang, Y. and Yan, R. (2005). Loneliness, peer acceptance, and family functioning of Chinese children with learning disabilities: Characteristics and relationships. *Psychology in the Schools*, 42(3), 325-331.

Ek-1: Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği (60-72 Aylar)

Değerli Katılımcı, bu çalışma okulda çocukların diğer çocuklarla ilişkilerini ve bazı etkinliklerden hoşlanıp hoşlanmadığını değerlendirmek üzere yapılmaktadır. Aşağıda yer alan soruları çocuklara sorunuz ve verdikleri yanıtları uygun sütunlara işaretleyiniz. Lütfen yanıtlanmamış soru bırakmayınız.

No	Maddeler	Evet	Bazen	Hayır
1	Okulda yeni arkadaşlar edinmek senin için kolay mıdır?			
2	Okumayı sever misin?			
3	Okulda konuşabileceğin başka çocuklar var mı?			
4	Okulda diğer çocuklarla ortak çalışma yapmada iyi misin?			
5	Çok televizyon seyredersin mi?			
6	Okulda yeni arkadaşlar edinmek senin için zordur mu?			
7	Okulunu sever misin?			
8	Okulda çok arkadaşın var mı?			
9	Okulda kendini yalnız hissedersin mi?			
10	İhtiyacın olduğu zaman bir arkadaş bulabilir misin?			
11	Çok spor yapar mısın?			
12	Okuldaki çocuklara kendini sevdirmen zordur mu?			
13	Bilimle ilgilenir misin?			
14	Okulda oyun oynayacağın arkadaşın var mı?			
15	Müzikten hoşlanır mısın?			
16	Okulda diğer çocuklarla aran iyi mi?			
17	Okulda faaliyetlerden dışlandığını hissettiğin olur mu?			
18	Okulda ihtiyacın olduğunda yardım isteyebileceğin arkadaşın var mı?			
19	Resim yapmayı ve boyamayı sever misin?			
20	Okulda kendini yalnız hissettiğin olur mu?			
21	Okuldaki çocuklar seni sever mi?			
22	Oyun kartlarıyla oynamayı sever misin?			
23	Okulda arkadaşların var mı?			